

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту

Л.К. Задорожна

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вікова та педагогічна психологія

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Педагогіка середньої освіти

2023 – 2024

Робоча програма складена на основі навчальної програми з дисципліни «Вікова та педагогічна психологія», розглянутої та схваленої на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту (протокол № 14 від «30» серпня 2023 р.) та затвердженої на засіданні Вченої ради КЗВО «Одеська академія неперервної освіти Одеської обласної ради» (протокол № 4 від «31» серпня 2023 р.)

Розробник: Кузнецова Оксана Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри педагогіки та освітнього менеджменту
Протокол № 15 від «01» серпня 2023 р.

Завідувач кафедри

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

(Прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		<i>заочна форма навчання</i>
Загальна кількість: кредитів – 5 годин – 150 змістових модулів – 4	Галузь знань <u>01 Освіта/Педагогіка</u> Спеціальність <u>011 Освітні, педагогічні науки</u> Рівень вищої освіти: магістр	Обов'язкова
		<i>Рік підготовки:</i>
		1-й
		<i>Семестр</i>
		1-й
		<i>Лекції</i>
		12 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		10 год.
		<i>Самостійна робота</i>
128 год.		
		Форма підсумкового контролю: іспит

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета. Програма дисципліни «Вікова та педагогічна психологія» орієнтована на формування знань про загальні закономірності психічного розвитку людини в онтогенезі, розуміння найважливіших етапів психічного розвитку, вікових та індивідуальних особливостей психіки людини, механізмів становлення особистості у процесі навчання та виховання.

Завдання:

- формування уявлень про джерела, умови та рушійні сили психічного розвитку особистості;
- засвоєння конкретного психологічного змісту окремих стадій вікового розвитку, орієнтування у засобах впливу на особистість в залежності від вікових та індивідуальних особливостей;
- розуміння психологічних умов навчання і виховання дітей,
- формування системи психологічних знань та вмінь, які сприяють вирішенню професійних завдань у педагогічній діяльності, створюють умови для професійного самовизначення та самоактуалізації особистості майбутнього педагога;
- оволодіння сучасними методами дослідження розвитку психічних процесів та властивостей особистості, дослідження закономірностей процесу

навчання та виховання, визначати психологічні методи вирішення завдань виховної роботи;

- опанування технологіями психолого-педагогічного впливу на розвиток особистості учня та учнівського колективу, розвиток навичок психологічної та педагогічної фасилітації;
- підвищення рівня психологічної грамотності, готовності до використання теоретичних відомостей в повсякденних життєвих ситуаціях та умовах професійної діяльності;
- формування уяви про психологію як систему знань, що впливає на розвиток людської культури та суспільства;
- формування психологічної культури, створення умов для розвитку особистості педагога, досягнення особистого успіху, для формування іміджу ділової людини.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної компетентності (**ІК**) - здатність розв'язувати актуальні проблеми та складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері педагогіки та загальної середньої освіти;

б) загальних (**ЗК**):

ЗК 5 - здатність до адаптації та дії в новій ситуації;

ЗК 7 - здатність до ефективної міжособистісної взаємодії;

ЗК 8 - здатність діяти соціально відповідально і свідомо;

в) спеціальних (фахових, предметних) (**СК**):

СК 3 - здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості учнів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти;

СК 6 - здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній діяльності;

СК 10 - здатність до організації і здійснення процесу виховання в закладі загальної середньої освіти;

СК 12 - здатність управляти освітнім процесом, проявляти лідерський потенціал у вирішенні організаційно-управлінських завдань;

СК 13 - здатність до педагогічної рефлексії в процесі розв'язання професійних завдань, до самоосвіти, професійного самовдосконалення і самореалізації.

Кінцеві **програмні результати навчання**, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

ПРН 3 - формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань загальної середньої освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;

ПРН 4 - вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів;

ПРН 5 - організувати освітній процес на основі дитиноцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання учнів;

ПРН 6 - розробляти та реалізовувати освітні, інноваційні й дослідницькі проекти у сфері загальної середньої освіти та міждисциплінарного рівня із дотриманням правових, соціальних, економічних, етичних норм;

ПРН 7 - створювати відкрите освітнє середовище, сприятливе для учнів та спрямоване на забезпечення результатів навчання;

ПРН 10 - приймати ефективні, відповідальні рішення з питань управління в сфері загальної середньої освіти, зокрема у нових або незнайомих середовищах, за наявності багатьох критеріїв та неповної або обмеженої інформації;

ПРН 11 - здійснювати консультативну діяльність у сфері загальної середньої освіти;

ПРН 12 - знати та вміти застосовувати принципи, сучасні методи, прийоми, форми організації процесу виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів в закладах загальної середньої освіти;

ПРН 14 - демонструвати прагнення до неперервного особистісно-професійного саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні психологічні поняття, які описують суб'єктивну реальність людини у вікових виявах;
- історію і сучасний стан психології розвитку людини;
- закономірності і фактологію психічного розвитку людини;
- закономірності психічної діяльності людини у процесі розвитку і саморозвитку, виховання і самовиховання, навчання і самонавчання.

вміти:

- здійснювати педагогічну діяльність на основі знань про індивідуальні та вікові особливості психічного розвитку особистості;
- кваліфікувати педагогічну ситуацію з позицій психології розвитку;
- виявляти психологічні причини вчинків та дій людини на різних етапах онтогенезу;
- розуміти внутрішній стан людини у різних ситуаціях у процесі розвитку і саморозвитку, виховання і самовиховання, навчання і самонавчання;
- використовувати стратегії роботи з учнями, які сприяють розвитку їх позитивної самооцінки, Я-ідентичності;
- критично осмислювати проблеми у галузі середньої освіти та на межі галузей знань;
- інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах;
- проектувати власну педагогічну діяльність та здійснювати її рефлексію;
- продовжувати навчання з високим ступенем автономії.

2. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Вікова психологія

Змістовий модуль 1. Теоретичні засади вікової психології

Тема 1. Предмет та завдання вікової психології, зв'язок з іншими науками

Предмет вікової психології як науки. Основні проблеми вікової психології як науки. Вік як фізіологічна та психологічна категорія. Структура вікової психології. Методи вікової психології. Зв'язок вікової психології з віковою фізіологією, психогенетикою, педагогікою, філософією, загальною психологією, психологією особистості, соціальною психологією. Зв'язок вікової психології з педагогічною практикою.

Тема 2. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки

Поняття та сутність психічного розвитку. Загальні закономірності психічного розвитку людини. Поняття про рушійні сили розвитку. Біологічне та соціальне у розвитку людини. Роль діяльності у психічному розвитку людини. Значення спілкування та соціального контексту для розвитку дитини. Проблема вікової періодизації розвитку. Структура віку: поняття провідної діяльності, соціальної ситуації розвитку, сензитивного періоду, психологічного новоутворення, вікової кризи. Важливість урахування вікових та індивідуальних особливостей дитини у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти. Сучасне освітнє середовище, що сприяє розвитку та навчанню.

Тема 3. Зміст психічного розвитку у різних наукових школах

Біогенетичний принцип в віковій психології. Нормативний підхід до дослідження дитячого розвитку. (Ст.Холл, А.Гезелл, С.Термен, К.Бюлер). Переборення біогенетичних підходів до дослідження психіки дитини. Роль соціального середовища в розвитку дитини в теоретичних поглядах А.Валлона, Дж.Брунера. Теорії соціального навчання (Дж.Уотсон, Б.Скіннер). Теорія конвергенції двох факторів (В.Штерн). Становлення та розвиток вітчизняної вікової психології. Персонологічні теорії розвитку. Теорія психосексуального розвитку (З.Фрейд). Психосоціальна концепція розвитку (Е.Еріксон). Генетична психологія Ж.Піаже. Гуманістичні концепції розвитку людини (А.Маслоу, К.Роджерс). Культурно-історична теорія Л.С.Виготського, теорія формування розумових дій П.Я.Гальперіна, теорія навчальної діяльності В.В.Давидова – Д.Б.Ельконіна.

Змістовий модуль 2. Основні етапи психічного розвитку в онтогенезі

Тема 4. Психологія дошкільного дитинства

Психологія розвитку дитини в перший рік життя. Психологічні особливості спілкування дорослих з дитиною у перший рік життя. Психологічні особливості раннього дитинства. Криза 3 років. Психологічна

характеристика дошкільного віку. Роль гри в розвитку дитини. Продуктивна діяльність дошкільника. Основні особливості інтелектуального розвитку в дошкільному віці. Спілкування з однолітками в дошкільному віці. Розвиток особистості в дошкільному віці. Розвиток моральної свідомості. Емоційний розвиток дошкільника. Проблема готовності до шкільного навчання.

Тема 5. Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку

Основні особливості молодшого шкільного віку. Анатомо-фізіологічні особливості молодшого школяра. Пізнавальний розвиток молодшого школяра. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці. Розвиток особистості молодшого школяра. Спілкування з дорослими та однолітками. Емоційно-вольовий розвиток молодшого школяра.

Тема 6. Психологічні особливості підлітків

Основні напрямки психічного розвитку в підлітковому віці. Анатомо-фізіологічна перебудова і її відображення в психологічних особливостях віку. Психологічні проблеми статтєвого виховання.

Перебудова навчальної діяльності і її психологічне значення. Розвиток пізнавальних процесів у підлітка.

Особливості розвитку особистості у підлітковому віці. Розвиток самосвідомості й формування самооцінки. Вдосконалення волі та характеру. Акцентуації характеру у підлітків, типологія акцентуацій характеру.

Значення груп ровесників, сім'ї і шкільного класу в становленні особистості підлітка. Особливості соціалізації підлітків. Стосунки дружби та товаришування в підлітковому віці. Почуття в підлітковому віці.

Тема 7. Психологічна характеристика юнацького віку

Загальна соціально-психологічна характеристика старшого шкільного віку (рання юність). Необхідність життєвого самовизначення старшого школяра. Поширення кола спілкування. Любов. Перехід до самостійного життя. Становлення та розвиток особистості в період ранньої юнацтва. Формування світогляду та моральних переконань в старшому шкільному віці. Моральне самовизначення. Формування життєвих планів і професійних інтересів. Виникнення вибіркового ставлення до шкільних предметів. Взаємини з батьками та вчителями.

Модуль 2. Педагогічна психологія

Змістовий модуль 1. Педагогічна психологія як науковий базис аналізу освітньої діяльності

Тема 1. Предмет та завдання педагогічної психології

Предмет, завдання, структура педагогічної психології. Основні проблеми педагогічної психології. Етапи становлення педагогічної психології. Зв'язок педагогічної психології з іншими науками. Педагогічна психологія та освітня практика.

Основні категорії педагогічної психології: соціалізація, навчіння, навчання, учіння, викладання, виховання, самовиховання, досвід. Взаємодія як категорія, її основні характеристики. Принципи педагогічної психології: загальнофілософські, загальнопсихологічні, спеціальні.

Методи дослідження в педагогічній психології, їх класифікація. Формуючий як основний метод. Констатуючий експеримент. Характеристика окремих методів педагогічної психології.

Тема 2. Теоретичні аспекти психології освітньої діяльності

Освітній процес як соціальна й діяльнісна система. Синергетична єдність педагогічної та навчальної діяльності в освітньому процесі. Співвідношення навчання та розвитку як центральна проблема педагогічної психології. Психологічні засади сучасних підходів в освітній діяльності (особистісно орієнтований, компетентнісний, діяльнісний, інтегрований). Особистісно-орієнтований освітній процес. Розвивальне навчання в освітніх процесах. Психолого-педагогічні характеристики суб'єктів освітнього процесу. Соціально-психологічні аспекти навчання і виховання. Концепція «Нова українська школа» – практична модель модернізації середньої освіти.

Тема 3. Психологічні проблеми навчальної діяльності

Поняття про наuczіння, учіння, навчання та навчальну діяльність. Структура навчальної діяльності. Методи та прийоми навчання. Контроль та оцінка у навчанні. Психологічні аспекти навчальної діяльності: систематизація уявлень. Чинники, що впливають на успішність навчання. Формування навчальної діяльності як взаємодії вчителя та учня. Конструктивні та деструктивні моделі навчання. Наuczіння та учіння - співвідношення понять. Види, умови і механізми наuczіння. Учіння (навчальна діяльність) як форма соціальної активності особистості, його функції. Види учіння: за характером процесу учіння (цілеспрямоване та мимовільне), за умовами перебігу учіння (організоване та стихійне). Засвоєння – центральна ланка навчальної діяльності. Соціально-психологічні механізми учіння. Мотиви учіння. Види мотивації в учбовій діяльності. Способи розвитку мотивації учіння. Інтерес як один з інтегральних проявів складних процесів мотиваційної сфери. Мотиви досягнення успіху й запобігання невдачі. Зв'язок типів ставлення школяра до навчання із характером його мотивації і станом учбової діяльності. Проблемні ситуації та мотивація. Психологічні умови формування уміння вчитися. Причини неуспішності. Чинники успіху в навчальній діяльності.

Тема 4. Психологія виховання

Сутність та цілі виховання у психологічних теоріях. Психологічні механізми єдності виховання, навчання та розвитку. Непрямі, свідомі та несвідомі засоби виховання. Методи формування свідомості, методи формування поведінки, методи формування почуттів і ставлення. Механізм перетворення зовнішнього виховного управління на внутрішню систему самоуправління і самовиховання. Технології виховання як психологічний вплив, спрямований на зміни особистості та поведінку людини. Формування вихованості учнів, критерії оцінки вихованості. Методи самовиховання: самопізнання, самостимулювання, самовладання. Прийоми самовиховання: самозобов'язання, самопереконання, самонавіювання, самотренування, самопримус. Засоби самовиховання: рефлексування, самоспостереження, самоорганізування, самопроекування. Ефекти виховання та самовиховання

внаслідок соціалізації та персоналізації особистості. Завдання шкільної психологічної служби в контексті освітнього процесу.

Змістовий модуль 2. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен педагогічної психології

Тема 5. Психологічна характеристика суб'єкта педагогічної діяльності

Роль та особистість педагога. Психологічні вимоги до особистості педагога (інтелект, ерудиція, культура та властивості особистості педагога). Педагогічний авторитет. Структура педагогічних здібностей. Педагогічне сприйняття. Специфіка педагогічного мислення. Педагогічна рефлексія. Психологічний аналіз професійної компетентності педагога. Самосвідомість педагога. Особистісні якості в структурі суб'єкта педагогічної діяльності. Розвиток творчих здібностей педагога. Чинники успішності професійної педагогічної діяльності. Психологічні труднощі педагогічної діяльності. Синдром емоційного вигоряння як показник професійної дезадаптації вчителя.

Тема 6. Психологія навчально-педагогічного співробітництва та спілкування в освітньому процесі

Навчально-педагогічна співпраця як сучасна тенденція в освіті. Педагогічне спілкування як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу. Психологічний аналіз педагогічного спілкування. Особливості вербальних і невербальних засобів спілкування. Бар'єри у педагогічній взаємодії, спілкуванні й навчально-педагогічній діяльності. Психологічні особливості педагогічного колективу. Взаємостосунки педагогів. Ефективність діяльності педагогічного колективу. Педагогічна супервізія.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п/с	с.р.		л	п/с	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
МОДУЛЬ 1. ВІКОВА ПСИХОЛОГІЯ								
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади вікової психології								
Тема 1. Предмет та завдання вікової психології, зв'язок з іншими науками					8	2	-	6
Тема 2. Загальна характеристика онтогенезу людської психіки					10	2	-	8
Тема 3. Зміст психічного розвитку у різних наукових					10	-	-	10

школах								
Разом за змістовий модуль 1					28	4	-	24
Змістовий модуль 2. Основні етапи психічного розвитку в онтогенезі								
Тема 4. Психологія дошкільного дитинства					12	-	-	12
Тема 5. Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку					12	-	2	10
Тема 6. Психологічні особливості підлітків					14	2	2	10
Тема 7. Психологічна характеристика юнацького віку					14	2	2	10
Разом за змістовий модуль 2					52	4	6	42
МОДУЛЬ 2. ПЕДАГОГІЧНА ПСИХОЛОГІЯ								
Змістовий модуль 1. Педагогічна психологія як науковий базис аналізу освітньої діяльності								
Тема 1. Предмет та завдання педагогічної психології					10	-	-	10
Тема 2. Теоретичні аспекти психології освітньої діяльності					12	2	-	10
Тема 3. Психологічні проблеми навчальної діяльності					12	-	2	10
Тема 4. Психологія виховання					10	-	-	10
Разом за змістовий модуль 1					44	2	2	40
Змістовий модуль 2. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен педагогічної психології								
Тема 5. Психологічна характеристика суб'єкта педагогічної діяльності					14	2	2	10
Тема 6. Психологія					12	-	-	12

навчально-педагогічного співробітництва та спілкування в освітньому процесі								
Разом за змістовий модуль 2					26	2	2	22
Усього годин					<u>150</u>	12	10	128

5. Теми практичних/семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 5. Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку	2
2.	Тема 6. Психологічні особливості підлітків	2
3.	Тема 7. Психологічна характеристика юнацького віку	2
4.	Тема 3. Психологічні проблеми навчальної діяльності	2
5.	Тема 5. Психологічна характеристика суб'єкта педагогічної діяльності	2
	Разом	10

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
МОДУЛЬ 1. Вікова психологія		
	Змістовий модуль 1. Теоретичні засади вікової психології	
1.	<i>Предмет та завдання вікової психології, зв'язок з іншими науками. Скласти термінологічний словарь «Основні поняття вікової психології»</i>	6
2.	<i>Загальна характеристика онтогенезу людської психіки. Здійснити аналіз перебігу вікової нормативної кризи (за власним вибором) на конкретному прикладі. Вкажіть віковий період, соціальну ситуацію розвитку, провідний вид діяльності та психологічні новоутворення, властиві для цього віку</i>	8
3.	<i>Зміст психічного розвитку у різних наукових школах. Визначити основні параметри та скласти таблицю психосоціального розвитку за Е.Еріксоном, психосексуального розвитку за З.Фрейдом, інтелектуального розвитку за Ж.Піаже</i>	10
Змістовий модуль 2. Основні етапи психічного розвитку в онтогенезі		
4.	<i>Психологія дошкільного дитинства. Провести</i>	12

	психодіагностичну методику «Малюнок сім'ї» з дитиною дошкільного віку, надати аналіз й інтерпретацію. Підготувати інформаційне повідомлення для батьків майбутніх першокласників «Психологічна готовність дитини до навчання у школі: що треба знати дорослим?»	
5.	<i>Психічний розвиток дітей молодшого шкільного віку.</i> Скласти таблицю «Типові психологічні проблеми молодшого школяра: когнітивна, емоційно-вольова, поведінкова, особистісна сфери». Надати рекомендації щодо оптимізації розвитку особистості молодшого школяра	10
6.	<i>Психологічні особливості підлітків.</i> Скласти таблицю «Типові психологічні проблеми підліткового віку: когнітивна, емоційно-вольова, поведінкова, особистісна сфери». Скласти на основі аналізу психолого-педагогічної літератури поради батькам та вчителям, як поводити себе з підлітками	10
7.	<i>Психологічна характеристика юнацького віку.</i> Здійснити діагностику професійного самовизначення старшого школяра. На основі отриманих даних провести з учнем профорієнтаційну бесіду та надати рекомендації щодо професійного вибору.	10
МОДУЛЬ 2. Педагогічна психологія		
Змістовий модуль 1. Педагогічна психологія як науковий базис аналізу освітньої діяльності		
8.	<i>Предмет та завдання педагогічної психології.</i> Скласти термінологічний словарь «Основні поняття педагогічної психології»	10
9.	<i>Теоретичні аспекти психології освітньої діяльності.</i> Скласти таблицю «Моделі освітнього процесу та психічний розвиток суб'єктів». Підготувати виступ «Чинники успішності у навчанні»	10
10.	<i>Психологічні проблеми навчальної діяльності.</i> Провести діагностику мотивації навчання учнів різних класів, скласти порівняльну характеристику. Запропонувати прийоми розвитку мотивації навчання у учнів різних класів	10
11.	<i>Психологія виховання.</i> Розробити план рефлексивного інтерв'ю з учнем старших класів	10
Змістовий модуль 2. Суб'єкт педагогічної діяльності як феномен педагогічної психології		
12.	<i>Психологічна характеристика суб'єкта педагогічної діяльності.</i> Скласти (добрати з літератури) поради вчителям щодо попередження явищ емоційного вигорання та професійної деформації. Відпрацювати самостійно вправи з психогігієни емоційних станів	10

13.	<i>Психологія навчально-педагогічного співробітництва та спілкування в освітньому процесі.</i> Тренувати навички активного слухання, використовуючи комунікативні вправи. Підготувати презентацію «Педагогічна супервізія: можливості для професійного розвитку вчителів»	12
	Разом	128

7. Методи навчання

Лекції: розповідь, пояснення, дискусія, бесіда, консультація, ілюстрація, демонстрація, проблемний метод, візуалізація.

Практичні заняття: рольові і ділові ігри, дискусія, дослідження, кейс-стаді, тренінгові вправи, діагностика, мозковий штурм, метод проєктів, презентація.

Самостійна робота: аналіз, синтез, систематизація, узагальнення, спостереження, метод проєктів.

8. Методи контролю

Поточне опитування, тестування, самоконтроль, взаємоконтроль, підсумковий письмовий тест, іспит.

9. Питання для підсумкового контролю

1. Предмет вікової психології як науки.
2. Методи вікової психології.
3. Зв'язок вікової психології з іншими науками.
4. Поняття та сутність психічного розвитку.
5. Біологічні та соціальні чинники психічного розвитку людини.
6. Роль діяльності у психічному розвитку людини.
7. Значення спілкування та соціального контексту для розвитку дитини.
8. Структура віку: поняття провідної діяльності, соціальної ситуації розвитку, сензитивного періоду, психологічного новоутворення, вікової кризи.
9. Вікова періодизація розвитку.
10. Вікові та індивідуальні особливості дитини.
11. Біогенетичні концепції розвитку людини.
12. Теорії соціального наочіння (Дж.Уотсон, Б.Скіннер) про розвиток людини.
13. Теорія психосексуального розвитку (З.Фрейд).
14. Психосоціальна концепція розвитку (Е.Еріксон).
15. Генетична психологія Ж.Піаже.
16. Гуманістичні концепції розвитку людини (А.Маслоу).
17. Культурно-історична теорія Л.С.Виготського.
18. Психологія розвитку дитини в перший рік життя.
19. Психологічні особливості спілкування дорослих з дитиною у перший рік життя.
20. Психологія виховання дитини першого року життя.
21. Психологічні особливості раннього дитинства.

22. Криза 3 років.
23. Психологічні особливості виховання в ранньому дитинстві.
24. Загальна характеристика дошкільного віку.
25. Роль гри в розвитку дошкільника.
26. Продуктивна діяльність дошкільника.
27. Основні особливості інтелектуального розвитку в дошкільному віці.
28. Розвиток особистості в дошкільному віці.
29. Спілкування з однолітками в дошкільному віці.
30. Емоційний розвиток дошкільника.
31. Психологічна готовність дитини до шкільного навчання.
32. Особливості виховання дошкільників.
33. Загальна характеристика молодшого шкільного віку.
34. Пізнавальний розвиток молодшого школяра.
35. Навчальна діяльність як провідна у молодшому шкільному віці.
36. Розвиток особистості молодшого школяра.
37. Спілкування молодшого школяра з дорослими та однолітками.
38. Емоційно-вольовий розвиток молодшого школяра.
39. Психологічні особливості виховання молодших школярів.
40. Основні напрямки психічного розвитку в підлітковому віці.
41. Анатомо-фізіологічна перебудова і її відображення в психологічних особливостях віку.
42. Розвиток пізнавальних процесів у підлітка.
43. Особливості розвитку особистості у підлітковому віці.
44. Розвиток самосвідомості й формування самооцінки підлітка.
45. Розвиток характеру в підлітковому віці.
46. Типологія акцентуацій характеру.
47. Значення груп ровесників, сім'ї і шкільного класу в становленні особистості підлітка.
48. Особливості соціалізації підлітків.
49. Почуття в підлітковому віці.
50. Особистісний підхід у навчально-виховній роботі з підлітками.
51. Загальна соціально-психологічна характеристика старшого шкільного віку (рання юність).
52. Становлення та розвиток особистості в період ранньої юнацтва.
53. Формування світогляду та моральних переконань в старшому шкільному віці.
54. Формування життєвих планів і професійних інтересів у старшокласників.
55. Взаємини старшокласників з батьками та вчителями.
56. Психологічні особливості навчально-виховної роботи з юнаками.
57. Предмет, завдання, структура педагогічної психології.
58. Етапи становлення педагогічної психології.
59. Основні категорії педагогічної психології.
60. Методи дослідження в педагогічній психології
61. Освітній процес як соціальна й діяльнісна система.
62. Співвідношення виховання, навчання та розвитку.

63. Особистісно-орієнтований освітній процес.
64. Розвивальне навчання в освітніх процесах.
65. Стратегії формування нових знань і розвитку здібностей.
66. Психолого-педагогічні характеристики суб'єктів освітнього процесу.
67. Структура навчальної діяльності.
68. Соціально-психологічні механізми учіння.
69. Чинники, що впливають на успішність навчання.
70. Навчальна діяльність як взаємодії вчителя та учня.
71. Учіння (навчальна діяльність) як форма соціальної активності особистості, його функції.
72. Засвоєння – центральна ланка навчальної діяльності.
73. Види мотивації в учбовій діяльності.
74. Способи розвитку мотивації учіння.
75. Розвиток внутрішньої мотивації навчання.
76. Психологічні умови формування вміння вчитися.
77. Поняття про виховання, самовиховання, перевиховання.
78. Сутність та цілі виховання у психоаналітичній теорії.
79. Сутність та цілі виховання з позицій теорії біхевіоризма.
80. Сутність та цілі виховання з позицій гуманістичної психології.
81. Методи самовиховання: самопізнання, самостимулювання, самовладання.
82. Засоби самовиховання: рефлексування, самопостереження, самоорганізування, самопроектування.
83. Структура педагогічних здібностей.
84. Мотивація педагогічної діяльності.
85. Психологічні труднощі педагогічної діяльності.
86. Педагогічне спілкування як форма взаємодії суб'єктів освітнього процесу.
87. Психологічні особливості педагогічного колективу.
88. Бар'єри у педагогічній взаємодії, спілкуванні й навчально-педагогічній діяльності.
89. Засоби саморегуляції поведінки в умовах професійно-педагогічного стресу.
90. Педагогічна супервізія.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

10.1 Критерії оцінювання за всіма видами робіт

Бали			Критерії оцінювання навчальних досягнень	
За національною шкалою	Шкала ЄКТС		Теоретична підготовка	Практична підготовка
	Здобувач вищої освіти			
2...5	1...100	F...A		
Відмінно	90 - 100	A	Здобувач вищої освіти виявив всебічні, систематичні й глибокі знання з питань вікової та педагогічної психології. Розкритий зміст психічних	Здобувач вищої освіти вільно орієнтується в матеріалі модуля, здійснює ґрунтовний аналіз літератури, формулює змістовні висновки. Використовує

			процесів, визначена сутність психологічних явищ та встановлені взаємозв'язки між ними. Матеріал викладений логічно, послідовно, без помилок, з проявом здатності здобувача освіти диференціювати, інтегрувати знання, з'ясовувати психологічні терміни.	додаткові літературні джерела. Активно приймає участь у дискусіях. Вміє обґрунтувати і довести власну точку зору. Виконує всі практичні завдання самостійно, творчо, у повному обсязі.
Добре	75 89	С ... В	Здобувач вищої освіти виявив загалом добрі знання навчального матеріалу з питань вікової та педагогічної психології. Розкритий зміст психічних процесів, визначена сутність психологічних явищ та встановлені взаємозв'язки між ними. Але відповідь потребує доопрацювання, відсутнє узагальнення відповіді, наявні несуттєві помилки, не пояснюються деякі терміни. Здобувач освіти вміє диференціювати, інтегрувати знання, здатний до самостійного використання та поповнення надбаних знань у процесі подальшої роботи.	Завдання самостійної роботи виконано, однак висновки потребують подальшого осмислення. Здобувач освіти впевнений у власних висновках, але вони потребують уточнення. Завдання самостійної роботи виконано, але без творчого підходу. Приймає активну участь у дискусіях і інтерактивних вправах.
Задовільн о	60 ... 74	Е ... Д	Здобувач вищої освіти виявив базові знання основного навчального матеріалу дисципліни, необхідні для подальшого навчання та майбутньої професійної діяльності. Виявляє задовільну орієнтацію в теоретичних питаннях, допустив помилки у відповідях на запитання	Завдання виконує стандартно. Здобувач вищої освіти невпевнений у власних висновках. Задовільно орієнтується в матеріалі дисципліни, а також у проблемі, поставленій у завданні, відповідь розкрито неповністю, є значні недоліки.

			при виконанні завдань, але спроможний самостійно доопрацювати програмний матеріал. Відповідь розкрито неповністю, значною мірою зміст психологічних явищ не розкрито, але здобувач освіти може застосувати знання про психологічні закономірності у конкретних практичних ситуаціях.	
Незадовільно	35 - 59	FX	Здобувач освіти демонструє фрагментарні знання основного навчального матеріалу дисципліни; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді припускається суттєвих помилок.	Виконує частину завдання за допомогою викладача.
Незадовільно	1 - 34	F	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом	Виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.

10.2. Критерії оцінювання поточного контролю (за різними видами роботи)

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичне заняття	5	Здобувач вищої освіти активно бере участь у занятті, висловлює обґрунтовані міркування, наводить доцільні приклади. Впевнено з творчим підходом виконує завдання,
	4-3	Здобувач вищої освіти не виявляє активність епізодично, відповіді надає правильні, але стандартні, не завжди впевнений у висловлених положеннях. Має певні труднощі щодо обґрунтування власної думки. Завдання виконує шаблонно, іноді потребує допомоги викладача.
	2-1	Здобувач освіти лише спостерігає за заняттям, не володіє вільно матеріалом навчальної дисципліни, не може самостійно виконати завдання.
	0	Відсутній на занятті
Письмові доповіді, завдання	4	Тема розкрита повно, логічно, обґрунтовано. Завдання виконано творчо і оригінально. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.
	3-2	Завдання виконане стандартними фразами, можливі не суттєві помилки. Дотримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.

	1	Завдання виконано частково, формально, є суттєві помилки. Не витримані вимоги до письмових завдань і правил цитувань.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Проектування / моделювання	4	Завдання виконано оригінально, з творчим підходом, з дотриманням всіх етапів проектування/моделювання та методичних рекомендацій. Розроблено презентацію, яка розкриває тему і суть завдання.
	3-2	Завдання виконано стандартно, але з дотриманням всіх етапів проектування/моделювання та методичних рекомендацій. Презентація не виразна, повністю дублює текст завдання.
	1	Завдання виконано з суттєвими помилками, з порушенням етапів проектування/моделювання та методичних рекомендацій. Презентація відсутня.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Творчі/пошуково-дослідницькі завдання	4	Виконане завдання відповідає предмету навчальної дисципліни, характеризується самостійністю, оригінальністю, демонструє інноваційне мислення здобувача вищої освіти, відповідає сучасним вимогам до організації освітнього процесу та освітнього середовища у закладі середньої освіти.
	3-2	Завдання відповідає предмету навчальної дисципліни, але не характеризується оригінальністю, має переважно описовий характер.
	1	Завдання виконано поверхово, не розкриває ключову практичну проблему.
	0	Завдання не виконано або виконано з порушенням принципів академічної доброчесності.
Тематичний словник/конспект	3	Наявність всіх тем навчальної дисципліни, дотримані вимоги до правил цитувань і оформлення літературних джерел.
	2	Відсутність всіх тем навчальної дисципліни, дотримані вимоги до правил цитувань і оформлення літературних джерел.
	1	Відсутність всіх тем навчальної дисципліни, помилки у правилах цитування і оформлення літературних джерел.
	0	Відсутність тематичного словника/конспекту або порушенні принципи академічної доброчесності.

10.3. Критерії оцінювання підсумкового контролю (екзамен)

Бали	Критерії
16-20	Здобувач вищої освіти надає повні, обґрунтовані, логічні відповіді з наведеними прикладами практичного застосування. Висловлює аргументовані власні думки, виявляє творчий підхід до виконання завдань.
11-15	Здобувач вищої освіти надає цілком правильні відповіді, але допускає незначні неточності у власних висновках. Невпевнений у правильності наведених прикладів

	практичного використання.
6-10	Здобувач вищої освіти надає формальні, не логічні відповіді, має труднощі щодо наведення власних висновків та наведені прикладів практичного застосування.
1-5	Відповіді не повні з суттєвими помилками, відсутні приклади практичного використання..

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та/або періодичний контроль										Підсумковий контроль	Загальна підсумкова оцінка (сума балів)
Модуль 1											
ЗМ 1					ЗМ2						
T1	T2	T3	T4	T5		T6		T7			
с/р	с/р	с/р	с/р	П	с/р	П	с/р	П	с/р		
4	4	4	4	5	4	5	4	5	4		
Модуль 2										20	100
ЗМ 1					ЗМ2						
T1	T2	T3		T4	T5		T6				
с/р	с/р	П	с/р	с/р	П	с/р	с/р				
4	4	5	4	5	5	5	5				

Умовні позначення:

П – практичне заняття

С/р – самостійна робота

12. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичні посібники;
2. Розробки проведення практичних занять;
3. Презентації до лекцій;
4. Методичні рекомендації до виконання самостійної роботи.

13. Рекомендована література

Основна

1. Вікова і педагогічна психологія / О. В. Скрипченко, Л. В. Долинська, З. В. Огороднійчук та ін., 2-е вид., допов. Київ: Каравела, 2019. 400 с.
2. Євтух М.Б. Педагогічна психологія: Підручник / М.Б. Євтух, Е.В. Лузік, Н.В. Ладогубець, Т.В. Ільїна. К.: КондорВидавництво, 2015. 420 с.
3. Подоляк Л. Г. Основи педагогічної психології (психологія виховання) [Навч. посібник] / Л. Г. Подоляк, О. П. Главник. Київ: Главник, 2006. 112с.

4. Поліщук В. М. Вікова і педагогічна психологія : навчальний посібник. 4-те вид., стер. Суми : Університетська книга, 2019. 352 с
5. Савчин М.В., Василенко Л.П. Вікова психологія. Київ: Академвидав, 2005. 360 с.
6. Савчин М. В. Педагогічна психологія: навч.посіб. Київ: Академвидав, 2007. 424 с.
7. Токарева Н. М., Шамне А. В. Вікова і педагогічна психологія : підручник. Київ, 2017. 480 с.

Додаткова

1. Аносов І., Яремчук С. Психологічні основи педагогічного спілкування. К.: Інститут сучасного підручника, 2007. 272 с.
2. Бех І. Д. Психологічні джерела виховної майстерності: Навч. посіб. Київ: Академвидав, 2009. 248 с.
3. Баришполь С.В. Психологічні ігри з елементами тренінгів у початковій школі: вчителю та психологу. Х.: Вид. група «Основа», 2019. 158 с.
4. Бочелюк В. Й., Зарицька В. В. Педагогічна психологія: Навч. посіб. Київ: Центр навч. літ., 2007. 248 с.
5. Власова О. І. Педагогічна психологія: [Навч. посібник]. Київ: Либідь, 2005. 400с.
6. Заброцький М. М., Шапошникова Ю.Г. Педагогічна психологія. Лекції. Київ: Гельветика, 2019. 144 с.
7. Кутішенко В. П. Вікова та педагогічна психологія: (курс лекцій): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.; М-во освіти і науки України, Ін-т соц. робота та упр. НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ: Центр навч. л-ри, 2005. 128с.
8. Кузнєцова О.В. Інноваційність як особистісний потенціал професійної компетентності педагога. *Професійна компетентність сучасного педагога: методологія, теорія, методика, практика* : монографія / Л.К.Задорожна, В.В.Ягоднікова, Г.М. Сагач та ін., за заг.ред. В.В.Ягоднікової. Одеса : видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С.55 - 70.
9. Кузнєцова О.В. Психологічний портрет педагога-тренера Нової української школи: профілі інноваційності : матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку» (Одеса, 14 травня 2020 р.) / за заг. ред. В.В.Ягоднікової. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2020. С.80-83.
10. Кузнєцова О.В. Психологічна освіта в системі підготовки вчителя: виклики сьогодення та шляхи модернізації : матеріали Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції «Нове покоління вчителів для української школи: виклики і досягнення» (Одеса, 30 квітня 2021 р.). Одеса: Астропрінт, 2021. С.147-150.
11. Кузнєцова О.В. Потенціал Нової української школи у психопрофілактиці розвитку психічної травми у дітей : матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі:

- проблеми і перспективи розвитку» (Одеса, 14 травня 2021 р.) / за заг. ред. В.В.Ягоднікової. Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. С.145-149.
12. Лекції з педагогічної психології: навчальний посібник / М.М. Заброцький, Ю. Г. Шапошникова. Херсон: Грінь, 2017. 144 с.
 13. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: навчальний посібник / Т. М. Лисянська. Київ: Каравела, 2012. 248 с.
 14. Лисянська Т. М. Педагогічна психологія: практикум: [Навч. посібник] / Т.М Лисянська. Київ: Каравела, 2009. 128с.
 15. Максименко Д.С. Психологічні особливості криз підлітка. Практична психологія. Київ: Центр учбової літератури, 2022. 200с.
 16. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
 17. Павелків Р. В. Заброцький М. М. Педагогічна психологія: (теоретичні концепції та практикум): навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Рівне, 2003. 297 с.
 18. Партнерська взаємодія вчителів і батьків у контексті Нової української школи: методичний посібник / За ред. Л.М.Загрійчук, Г.Д.Стрільчик. Івано-Франківськ, 2019. 279 с.
 19. Педагогічна психологія: навч. посіб. / О. П. Сергеєнкова та ін. Київ: ЦУЛ, 2012. 168 с.
 20. Педагогічна психологія: хрестоматія: навч. посіб. / упоряд. Л. В. Долинська. Київ: Каравелла, 2014. 368 с.
 21. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія (програмні основи, змістові модулі, інформаційне забезпечення): Навч.-метод посібник. Суми: ВТД «Університетська книга», 2004. 330с.
 22. Поліщук В. М. Вікова та педагогічна психологія. Суми, 2007. 330 с.
 23. Прасол Д. В., Литвиненко І. С. Вікова та педагогічна психологія: мультимедійний навчально-методичний посібник. Миколаїв: Арнекс, 2016. 150 с.
 24. Сергеєнкова О., Столярчук О., Коханова О. Педагогічна психологія. Навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 168 с.
 25. Степанов О. М. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2011. 416 с.
 26. Токарева Н.М. Основи педагогічної психології: навч.-метод. посіб. Кривий Ріг, 2013. 223 с.
 27. Ушакова І.В. Супервізія : навчальний посібник. Миколаїв: Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2011. 228 с.
 28. Хупавцева Н.О. Теоретико-методологічні основи фасилітативної взаємодії в педагогічному процесі закладів середньої освіти. Монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 400 с.

14. Електронні інформаційні ресурси

1. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О. Сухомлинського. URL: <https://dnppb.gov.ua/ua/>

2. Інститут психології імені Г.С.Костюка НАПН України URL: <http://psychology-naes-ua.institute/>
3. Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України. URL: <http://ipood.com.ua/>
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 988-р від 14.12.2016 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/249613934>
5. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://www.mon.gov.ua>.
6. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
7. Нова українська школа. URL: <https://nus.org.ua/>
8. Одеська національна наукова бібліотека. URL:: <http://odnb.odessa.ua/>
9. Український громадський проєкт масових відкритих онлайн-курсів. URL: <https://prometheus.org.ua/>
10. Educational Era. Студія онлайн освіти. URL:: <https://www.ed-era.com>